

Ένα (υποκειμενικό) χρονολόγιο του Μάη του '68

Πέρασαν κιόλας 40 χρόνια! Μ' αυτά τα λόγια άρχιζε το κείμενο που είχα γράψει το 2008 για να παρουσιάσω ένα σύντομο χρονολόγιο των γεγονότων του Μάη του '68. Υπογράμμιζα εκεί, πως η τυπική και ψυχρή παρουσίαση ενός απλού καταλόγου με ημερομηνίες και γεγονότα δεν είναι οπωσδήποτε ο καλύτερος τρόπος για να γνωρίσουμε ένα ιστορικό συμβάν· απεναντίας, η συμπερίληψη υποκειμενικών στοιχείων, βιωμάτων και αναμνήσεων, θα μπορούσε να βοηθήσει καλύτερα στην κατανόηση αυτού του συμβάντος χωρίς να βλάπτει την αντικειμενικότητα των γεγονότων. Είχα προτείνει λοιπόν ένα χρονολόγιο που περιλάμβανε, διαποτιζόταν από ή και θα διαρρηγνύονταν από αποσπασματικά στοιχεία ενός «βιωματικού χρονολόγιου» του Μάη του '68.

Σε λίγο καιρό θα κλείσουν «κίολας 50 χρόνια!» από το '68. Γι' αυτό βρήκα πως έχει νόημα να παρουσιάσω εδώ εκείνο το χρονολόγιο.

Τετάρτη 1Μάη. Ανταποκρινόμενοι στο κάλεσμα της *CLJA* (Επιτροπή Διασύνδεσης των Νέων Αναρχικών), μερικές δεκάδες σύντροφοι μεταξύ των οποίων ο Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ (θα δούμε στη συνέχεια για ποιο λόγο τον αναφέρω εδώ) κατεβαίνουν με μαύρες σημαίες και προκηρύξεις στην παραδοσιακή συνδικαλιστική διαδήλωση της Πρωτομαγιάς. Βίαιες συγκρούσεις με τις ομάδες περιφρούρησης της *CGT* (Γενική Συνομοσπονδία Εργατών, όργανο του ΚΚΓ), που σκίζουν τις σημαίες και τις προκηρύξεις μας, και μέσα σε λίγα λεπτά μας πετάνε έξω από τη διαδήλωση (μόνο οι Μασοϊκοί της *UJCM* [Ένωση της μαρξιστικής-λενινιστικής Νεολαίας] καταφέρνουν να παραμείνουν μέσα στη διαδήλωση, καθώς είναι περισσότεροι από εμάς και έχουν δική τους, σφιχτοδεμένη περιφρούρηση). Θυμάμαι ακόμα μια «ντουλάπα» από την περιφρούρηση της *CGT* ν' αρπάζει από τα χέρια μου ένα χοντρό μάτσο προκηρύξεις και να το σκίζει με μια κίνηση σαν να ήταν τσιγαρόχαρτο.

Μόλις δώδεκα μέρες αργότερα (στις 13 Μάη), οι ηγέτες της *CGT* θα υποχρεωθούν ν' αποδεχτούν την παρουσία του Κον-Μπεντίτ (Ντάνι από 'δω και στο εξής) στην πρώτη γραμμή της τεράστιας διαδήλωσης στους δρόμους του Παρισιού. Η ριζική

ανατροπή της κατάστασης μέσα σε τόσο λίγο χρόνο δείχνει ξεκάθαρα την ένταση και την ταχύτητα, με την οποία εκτυλίχτηκαν τα γεγονότα του Μάη του '68.

Πέμπτη 2 Μάη. Μια «αντιμπεριαλιστική» ημερίδα στο Πανεπιστήμιο της Ναντέρ, όπου ομάδες φοιτητών έρχονται «εξοπλισμένοι» για ν' αποκρούσουν ενδεχόμενη επίθεση από τους φασίστες. Το ίδιο βράδυ, ο πρύτανης της Ναντέρ αναγγέλλει το κλείσιμο του Πανεπιστημίου. Το «Κίνημα 22 Μάρτη» (Κ22Μ στο εξής¹) και οι άλλες «αριστερίστικες» οργανώσεις (πλην των μαοϊκών) καλούν σε συγκέντρωση την επόμενη μέρα στο προαύλιο της Σορβόννης, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για το κλείσιμο της Ναντέρ κι ενάντια στα πειθαρχικά μέτρα που σκόπευαν να πάρουν οι πανεπιστημιακές αρχές τη Δευτέρα, 6 Μάη, σε βάρος οκτώ σπουδαστών της Ναντέρ.

Παρασκευή 3 Μάη. Νωρίς το πρωί, 300 με 400 φοιτητές, πολλοί από τους οποίους φορούσαν κράνη και βαστούσαν ρόπαλα (καθώς υπήρχε μεγάλη πιθανότητα να δεχτούν επίθεση από τους φασίστες φοιτητές της ακροδεξιάς οργάνωσης *Occident*²), καταλαμβάνουν το προαύλιο της Φιλοσοφικής Σχολής της Σορβόννης. Οι ώρες περνούν χωρίς να φανούν οι φασίστες. Καθώς δουλεύω σ' ένα πανεπιστημιακό εργαστήριο που βρισκόταν ακριβώς απέναντι από την είσοδο της Σχολής, πηγαινοέρχομαι ασταμάτητα συζητώντας με τους καταληψίες. Γύρω στις 5 το απόγευμα, αντί για τους φασίστες κάνουν την εμφάνισή τους πάμπολλα αυτοκίνητα της αστυνομίας έπειτα από αίτημα του πρύτανη Roche. Συλλαμβάνουν μαζικά τους φοιτητές και τους οδηγούν στην αστυνομική Διεύθυνση. Μόνο τους φοιτητές όμως, διότι οι φοιτήτριες καλούνται να εγκαταλείψουν τη Σορβόννη.

Την ώρα που συμβαίνουν όλα αυτά, αφήνω την εργασία μου και τρέχω στην Πλατεία της Σορβόννης όπου, μαζί με τους φοιτητές που η αστυνομία ανάγκασε να εγκαταλείψουν το προαύλιο, σχηματίζονται ομάδες από νέους και νέες, φοιτητές και περαστικούς. Με μια φωνή απαιτούν: «Ελευθερώστε τους συντρόφους μας», «CRS-SS³», ενώ ορμάνε κι αρχίζουν να πετούν διάφορα αντικείμενα προς τη μεριά

1Το Κίνημα 22 Μάρτη συγκροτήθηκε εκείνη ακριβώς τη μέρα κατά τη διάρκεια της κατάληψης των διοικητικών γραφείων της Ναντέρ από περίπου 150 φοιτητές. Υπήρξε μια από τις κύριες κινητήριες δυνάμεις του Μάη του '68.

2Η οργάνωση *Occident* («Δύση») ιδρύθηκε το 1964 και στις 31 Οκτώβρη του 1968 έδωσε τη θέση της στην επίσης ακροδεξιά «Νέα Τάξη». [σ.τ.μ.]

3Πολύ διαδεδομένο σύνθημα, που στηρίζεται στη συνήχηση της κατάληξης του CRS, Σε Ερ Ες, με το SS. [σ.τ.μ.]

της αστυνομίας, που απαντάει με αντεπιθέσεις. Πέφτουν τα πρώτα δακρυγόνα. Το παρμπρίζ ενός αστυνομικού αυτοκινήτου γίνεται χίλια κομμάτια, ξηλώνονται οι μεταλλικοί φράκτες των δέντρων και εξακοντίζονται στα πεζοδρόμια της λεωφόρου Σεν Μισέλ. Στην πλατεία της Σορβόνης ένας από τους τροτσκιστές ηγέτες (λαμπερτιστής⁴), που είχε γλυτώσει τη σύλληψη γιατί είχε φύγει από το προαύλιο της Σορβόνης λίγα δευτερόλεπτα πριν εισβάλλει η αστυνομία, ουρλιάζει: «Κόφτε τις μαλακίες, κόφτε τις προβοκάτσιες...». Οι συγκρούσεις θα διαρκέσουν περίπου τέσσερις ώρες, μέχρι τις 8 το βράδυ. Συλλαμβάνονται κάπου 600 άτομα, 27 κρατούνται, 7 καταδικάζονται το Σάββατο κι άλλα 7 την Κυριακή.

Κατά τη γνώμη μου, ήταν ευτύχημα που απουσίαζαν από το δρόμο οι πιο γνωστοί αρχηγοί κι αγωνιστές των φοιτητικών οργανώσεων, διότι το πιθανότερο είναι ότι θα κατέλωναν και θα έπνιγαν την αυθόρμητη εξέγερση.

Εκείνη τη μέρα, αυθόρμητα άτομα και με απόντες τους ηγέτες του φοιτητικού κινήματος έβαλαν φωτιά στο φυτίλι που οδήγησε στην έκρηξη του Μάη του '68...

Το απόγευμα, ο πρύτανης ανακοινώνει το «επ' αόριστον» κλείσιμο της Σορβόνης.

Λίγες ώρες αργότερα, η UNEF και η SNE-surκαλούν σε επ' αόριστον γενική απεργία στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στη μία η ώρα τα ξημερώματα, το K22M, το MAU, η JCR, η FER, η ESU, η SNE-sur και η UNEF⁵, συμφωνούν να καλέσουν σε διαδήλωση για τη Δευτέρα, 6 Μάη, 18.30', στην πλατεία Ντανφέρ-Ροσρό.

Σάββατο, 4 Μάη. Τα δικαστήρια επιβάλλουν με πρωτοφανή ταχύτητα τις ποινές εναντίον των «εξεγερμένων», που είχαν συλληφθεί την προηγούμενη μέρα. Μια προκήρυξη του MAU καλεί την ίδια μέρα στο σχηματισμό «Επιτροπών Δράσης». Η πρώτη σχηματίζεται το ίδιο απόγευμα στο 13^ο Διαμέρισμα.

⁴Οι «λαμπερτιστές», από το επίθετο του ηγέτη τους ΠιέρΛαμπέρ (1920-2008), ήταν μια μεγάλη ομάδα τροτσκιστών που αντιτάχτηκαν στον «εισοδισμό» στα σταλινικά ΚΚ, τον οποίο είχε κηρύξει το 1953 ο τότε ηγέτης της Δ' Διεθνούς Μιχάλης Ράπτης («Πάμπλο»). [σ.τ.μ.]

⁵UNEF: Union Nationale des Etudiants de France, Εθνική Φοιτητική Ένωση Γαλλίας. SNE-sup: Syndicat national de l'enseignement supérieur, Εθνικό Συνδικάτο Ανώτατης Εκπαίδευσης. MAU: Mouvement d'Action Universitaire, Κίνημα Πανεπιστημιακής Δράσης, είχε μόλις ιδρυθεί από ένα επαναστατικό ρεύμα της UNEF που υποστήριζε την αυτοδιαχείριση. JCR: Jeunesses Communistes Révolutionnaires, Επαναστατική Κομμουνιστική Νεολαία, οργάνωση της επίσημης Δ' Διεθνούς. FER: Fédération des Etudiants Révolutionnaires, Ομοσπονδία Επαναστατών Φοιτητών, λαμπερτιστική τροτσκιστική οργάνωση. ESU: Etudiants Socialistes Unifiés du Parti Socialiste Unifié, Ενωμένοι Σοσιαλιστές Φοιτητές του Ενιαίου Σοσιαλιστικού Κόμματος, οργάνωσης της σοσιαλιστικής Αριστεράς.

Κυριακή, 5 Μάη. Είναι πιθανό να ενώθηκε η LEA⁶ με το K22M, αλλά δεν το θυμάμαι.

Δευτέρα, 6 Μάη. Ο Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ, ο Ζαν-Πιέρ Ντιτέιγ (και οι δυο μέλη της LEA και του K22M) κι άλλοι έξι φοιτητές του Πανεπιστημίου της Ναντέρ παρουσιάζονται στις 9 στη Σορβόννη για να περάσουν από το Πειθαρχικό Συμβούλιο, αλλά φεύγουν έπειτα από λίγες ώρες διότι η «δίκη» τους αναβλήθηκε για την επόμενη Παρασκευή. Ενώ ήταν στη Σορβόννη, μια διαδήλωση περίπου 200 φοιτητών ξεκινάμε κατά το μεσημέρι από τη Σχολή Επιστημών (στην παλιά «Halle aux Vins»), περνάμε στη δεξιά όχθη κι έπειτα από μια μεγάλη πορεία κατά τη διάρκεια της οποίας ολοένα η διαδήλωση και διογκώνεται, ξαναγυρνάμε στην αριστερή όχθη με κατεύθυνση τη Σορβόννη. Σκληρές συγκρούσεις με την αστυνομία, που μας εμποδίζει κι έπειτα ξαναμαζευόμαστε στην πλατεία Μομπέρ, όπου οι φοιτητές έχουν φτάσει τους 5.000. Οι συγκρούσεις γίνονται εξαιρετικά βίαιες (ποτέ πριν δεν είχα δει τόση βία) και κρατάνε μέχρι τη στιγμή που φεύγουμε από εκεί για να πάμε στη διαδήλωση της πλατεία Ντανφέρ-Ροσρό.

Πολύς κόσμος στη Ντανφέρ, κάπου 10.000 διαδηλωτές, τα πειθαρχημένα μέλη της FER πάνε ν' ανοίξουν τις σημαίες τους, αλλά οι διαδηλωτές τους γιουχάρουν κι αναγκάζονται να τις ξαναμαζέψουν, αφού το πρωί της 4 Μάη είχε συμφωνηθεί να μην σηκώσει καμιά οργάνωση τις σημαίες της. Ξαφνιασμένοι και χαρούμενοι από το μεγάλο όγκο της διαδήλωσης, οι διαδηλωτές φωνάζουν ειρωνικά: «Είμαστε μια ομαδούλα». Με μια αίσθηση δύναμης προχωράμε από τη λεωφόρο Ρασπάιγ, την οδό Ρεν και τη λεωφόρο Σεν Ζερμέν προς τη Σορβόννη, αλλά στο ύψος της πλατείας Οντεόν ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις εμποδίζουν τη διαδήλωση να φτάσει ίσαμε τη Σορβόννη. Βίαιες συγκρούσεις για πολλές ώρες, πολλά δακρυγόνα, πάνω από 800 τραυματίες διαδηλωτές και αστυνομικοί, περίπου 400 συλλήψεις. Οι συγκρούσεις δεν σταμάτησαν πριν από τη 1 η ώρα τα ξημερώματα. Θυμάμαι ακόμα τα συνεχή κι εξαντλητικά φταρνίσματα, που μας έκαναν να σκεφτούμε ότι δεν αποκλείεται να χρησιμοποιήσαν χειροβομβίδες χλωρίου.

⁶LEA: Liaison des Etudiants Anarchistes, μια πάρα πολύ μικρή αναρχική οργάνωση που δημιουργήθηκε το 1964 αλλά μεγάλωσε στη Ναντέρ το 1965-1966 κι έπαιξε σημαντικό ρόλο στο K22M.

Σε όλη τη Γαλλία τα πανεπιστήμια ακολουθούν μαζικά το σύνθημα της γενικής απεργίας, ενώ άρχισαν κιόλας να σχηματίζονται και να πολλαπλασιάζονται οι CAL (Comité d'Action Lycéens, Μαθητικές Επιτροπές Δράσης) κι οι «Επιτροπές Δράσης» στις γειτονιές.

Τρίτη 7 Μάη. Μια μεγάλη διαδήλωση (30 με 50.000 διαδηλωτές) ξεκινάει από τη Ντανφέρ-Ροσρό κατά τις 18.30', περνάει στη δεξιά όχθη και προχωράει από τα Ηλύσια Πεδία προς την Αψίδα του Θριάμβου, για να ξαναγυρίσει στο Καρτιέ Λατέν όπου και διαλύεται κατά τα μεσάνυχτα. Η εισβολή χιλιάδων κόσμου με κόκκινες και μαύρες σημαίες στα Ηλύσια Πεδία μάς δίνει ένα αίσθημα άπειρης ικανοποίησης.

Το πρώτο φύλλο της εφημερίδας «Action» βρίσκεται κιόλας στους δρόμους και μοιράζεται μαζικά.

Τετάρτη 8 Μάη. Διασυνδικαλιστική συνάντηση στη «Halle aux Vins» (Σχολή Επιστημών), μικρή διαδήλωση (UNEF, SNE-sup) που ξεκινάει από τη Σχολή κατά τις 18.30' και προχωράει χωρίς επεισόδια με βάση την πρόταση του Κλοντ Σισερέ, ηγέτη φοιτητή της FER. Ο Αλέν Ζεσμάρ (γενικός γραμματέας της SNE-sup) και ο Αλέν Σοβαζό (πρόεδρος της UNEF) διαπραγματεύονταν τους όρους για μια επιστροφή στην κανονικότητα, μεταξύ των οποίων η άρση των ποινών που είχαν επιβληθεί στους φοιτητές και η απελευθέρωσή τους (εκτός από τους ξένους!!!).

Την ίδια νύχτα, το K22M συνεδριάζει σ' ένα χώρο πάνω στη λεωφόρο Βερζί (17° Διαμέρισμα). Επικρατεί μεγάλη οργή για τα γεγονότα της ημέρας. Κατά τις 3 τα ξημερώματα κάνει την εμφάνισή του ο Αλέν Ζεσμάρ, καταρρακωμένος, με δάκρυα στα μάτια, και κάνει μια αυτοκριτική για τις διαπραγματεύσεις που είχε κάνει και που κινδύνευαν να βάλουν τέλος στο κίνημα του Μάη, θυσιάζοντας μάλιστα τους κρατούμενους ξένους φοιτητές.

Το K22M αποφασίζει να παίξει πολύ δυνατά, αναγγέλλοντας ότι την άλλη μέρα είναι αποφασισμένο να καλέσει έστω και μόνο του σε μεγάλη διαδήλωση για την Παρασκευή, 10 Μάη και ώρα 18.30', στη Ντανφέρ. Δήλωσε μάλιστα πως είχε ήδη τυπώσει τις προκηρύξεις. Αυτή η απόφαση θα παίξει καταλυτικό ρόλο, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Πέμπτη 9 Μάη. Το Καρτιέ Λατέν καταλαμβάνεται από ένα γιγάντιο sit-in, όπου αναρίθμητες ομάδες συζητούν πάνω στη λεωφόρο Σεν Μισέλ και γύρω από τη Σορβόννη. Ο Λουί Αραγκόν προσπαθεί να πάρει μέρος σε μια από τις συζητήσεις, αλλά ο κόσμος τον γιουχάρει εξαιτίας των δεσμών του με το ΚΚΓ. Το ίδιο βράδυ η JCR, η οποία έχει συγκαλέσει συνέλευση στη μεγάλη αίθουσα της «Mutualité», ανοίγει την αίθουσα για όλο το «κίνημα» και η συνέλευση καταπιάνεται μεταξύ άλλων και με τη διάδοση του καλέσματος στην αυριανή διαδήλωση του K22M, για την οποία συμφώνησαν επιτέλους και οι UNEF και SNE-sup.

Παρασκευή 10 Μάη. Όταν η διαδήλωση ξεκινάει γύρω στις 7 το απόγευμα, υπάρχει πολύς κόσμος στη Ντανφέρ. Κάπου 30.000 διαδηλωτές προχωρούν από την οδό Μονζ προς τη λεωφόρο Σεν Ζερμέν για να συνεχίσουν από τη λεωφόρο Σεν Μισέλ, αλλά κατά τις 8.30' η διαδήλωση ακινητοποιείται κοντά στους Κήπους του Λουξεμβούργου ώστε να μην απομακρυνθεί πολύ από τη Σορβόννη. Η συμφωνία είναι να καταληφθεί το Καρτιέ Λατέν για όσο περισσότερη ώρα γίνεται, μέχρι να υποχωρήσουν οι Αρχές. Η ατμόσφαιρα είναι ηλεκτρισμένη, η αναμονή μετατρέπεται γρήγορα σε έντονη αυθόρμητη δραστηριότητα και συγκεκριμένα σε ξήλωμα των πεζοδρομίων και κατασκευή οδοφραγμάτων (περισσότερα από 50 σε μια αρκετά μικρή περίμετρο...).

Οι σύντροφοι της LEA και του K22M είναι από τους πρώτους που ξηλώνουν τα πεζοδρόμια, ενώ κάποια στελέχη της UNEF και της FER τους αποκαλούν «προβοκάτορες» και προσπαθούν να τους εμποδίσουν. Μπροστά σ' αυτή την εξέλιξη, οι μιλιτάντηδες της FER, πειθαρχημένα και με τις σημαίες τους ν' ανεμίζουν, εγκαταλείπουν το Καρτιέ Λατέν φωνάζοντας «όχι στην προβοκάτσια».

Όπως σχεδόν κάθε Παρασκευή, η τοπική Ομοσπονδία της FIJL (Fédération Ibérique des Jeunesses Libertaires, Ιβηρική Ομοσπονδία Ελευθεριακής Νεολαίας) έχει συνέλευση στα γραφεία της «Εξόριστης Ισπανικής CNT» στην οδό Σεν Μαρτ. Σπεύδω εκεί για να τους ενημερώσω σχετικά με τα όσα συμβαίνουν στο Καρτιέ Λατέν. Με ακούνε ψυχρά και λένε «δεν είναι παρά μια απλή φοιτητική φασαρία, είναι πιο σημαντικό να συνεχίσουμε τη συνέλευσή μας». Η απογοήτευσή μου είναι πολύ μεγάλη (αλλά πρέπει να πω ότι έσβησε μονομιάς την επόμενη μπροστά στην ενεργή παρουσία όλων σχεδόν των συντρόφων της FIJL και πολλών παλιών

μιλιτάντηδων της CNT). Επιστρέφω αμέσως στα οδοφράγματα της οδού Γκε Λουσάκ, οι οδομαχίες δεν έχουν ακόμα αρχίσει.

Χιλιάδες φήμες απλώνονται καθώς περιμένουμε άπραγοι. Κάποιες από αυτές είναι ενθαρρυντικές: «Οι εργάτες από τα προάστια κατεβαίνουν στο Καρτιέ Λατέν». Άλλες είναι ανησυχητικές: «Έχουν κατεβάσει τανκς στο Παρίσι, εδώ κι εδώ»... Λίγο έλειψε να ρίξω κάτω τον Πιέρ Μπ., που έχει βαλθεί να σκισάρει σ' ένα τετράδιο διάφορα κόλπα για να σταματήσουμε τα τανκς. Τα τρανζιστοράκια παίζουν μεγάλο ρόλο στην πληροφόρηση. Λένε πως όπου να 'ναι θα ξεκινήσει η επίθεση της αστυνομίας και το ξέρουμε όλοι, αλλά κανείς δεν θέλει να λείψει από αυτή τη σύγκρουση που πιστεύουμε πως θα 'ναι αποφασιστικής σημασίας.

Η επίθεση ξεκινάει λίγο μετά τις 2 το ξημέρωμα κι είναι τρομακτικά βίαιη. Χρειάστηκαν δυο ώρες ώσπου να ξαναπάρει η αστυνομία τον έλεγχο της Γκε Λουσάκ. Η Κονσίτα, η συντρόφισά μου, καταφεύγει μαζί με άλλους διαδηλωτές σε μια πολυκατοικία της Γκε Λουσάκ, οι μπάτσοι ανεβαίνουν τις σκάλες ξοπίσω τους και χτυπάνε τις πόρτες. Οι διαδηλωτές, κάποιοι από τους οποίους έχουν τραυματιστεί, στοιβάζονται στα διαμερίσματα που οι ένοικοί τους τούς ανοίγουν τις πόρτες και τους φιλοξενούν. Οπισθοχωρούμε από οδόφραγμα σε οδόφραγμα ώσπου στις 5 το απόγευμα μαζευόμαστε ξεθεωμένοι στη Halle aux Vins. Αποφασίζω να γυρίσω σπίτι μου για να ξεκουραστώ λιγάκι και για να μάθω τι γίνεται γενικότερα. Ο απολογισμός λέει κάπου 400 τραυματίες, 500 συλλήψεις (από τις οποίες 60 είναι ξένοι), 63 προσαγωγές, οι μισές από τις οποίες δεν αφορούν φοιτητές.

Σάββατο 11 Μάη. Το θέαμα στη ΓκεΛουσάκ και το Καρτέ Λατέν είναι εκπληκτικό... Όλα τα συνδικάτα καλούν σε **γενική απεργία** για τη Δευτέρα, 13 Μάη, και σε κοινή διαδήλωση που θα ξεκινήσει από την πλατεία της Δημοκρατίας.

Στις 11 το βράδυ ο πρωθυπουργός Ζορζ Πομπιντού, που είχε μόλις επιστρέψει από το Αφγανιστάν, κάνει διάγγελμα από την τηλεόραση: πρώτον, λέει, από τη Δευτέρα 13 Μάη η Σορβόννη **θα ξανανοίξει**, και δεύτερον γίνονται δεκτά τα 3 αιτήματα των φοιτητών (απελευθέρωση όλων των κρατούμενων φοιτητών, η αστυνομία θα φύγει από τα πανεπιστήμια κι όλες οι Σχολές θα ξανανοίξουν).

Κυριακή 12 Μάη. Πολύωρη συνέλευση του Κ22Μ, που αν θυμάμαι καλά έγινε στο σύλλογο των Προτεσταντών στο πάρκο Μον Σουρί (14° Διαμέρισμα). Συζητάμε τη στρατηγική μας, τις προκηρύξεις και τα πανό μας για τη διαδήλωση της 13 Μάη. Ο Μανουέλ Κ., που τον λέμε «Κάρλος», προτείνει μια μεγάλη ομάδα από εμάς να σηκώσουμε οδοφράγματα στην περιοχή της διαδήλωσης και να προσπαθήσουμε να αντισταθούμε στις επιθέσεις της αστυνομίας. Είναι πολύ πιθανό, λέει, να έρθει με το μέρος μας και να πάρει μέρος στις οδομαχίες μια σημαντική μερίδα από τις δεκάδες χιλιάδες νέων εργαζόμενων, που θα πάρουν μέρος στη διαδήλωση των συνδικάτων. Οπότε, από εκεί και πέρα, το Παρίσι θα πάρει φωτιά κι όλα θα είναι δυνατά, η επανάσταση έχει ξεκινήσει...!!! Η πρότασή του με γοητεύει, αλλά οι περισσότεροι απ' όσους παίρνουν στη συνέχεια το λόγο απορρίπτουν την πρότασή του. Τελικά αποφασίζουμε ότι το Κ22Μ θα συμμετάσχει απλώς στη μεγάλη διαδήλωση.

Κατά τις 6 το απόγευμα φοιτητές με επικεφαλής τους ηγέτες της MAU, Κραβέτς και Πενινού (η MAU είχε αυτοδιαλυθεί την προηγούμενη μέρα μέσα στις Επιτροπές Δράσης), καταλαμβάνουν το πανεπιστημιακό παράρτημα στο Σενσιέ: διαρκής γενική συνέλευση ανοιχτή σε όλους, εκλέγονται επιτροπές για κάθε ζήτημα και για την οργάνωση των απαραίτητων έργων (καθάρισμα, τύπωμα, κ.λπ.). Υιοθετείται η άμεση δημοκρατία, που χαρακτηρίζει το Κ22Μ και πρωταρχικό ζήτημα γίνεται το ζήτημα της αυτό-οργάνωσης. Από παντού αναβλύζει μια αστείρευτη δίψα για ελευθερία και οι φοιτητές τρέφουν ένα ενθουσιώδες όνειρο: να ξυπνήσουν επιτέλους οι εργάτες και να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους.

Δευτέρα 14 Μάη. Μαζί με τον Μανουέλ Κ. πηγαίνουμε προς το Μονπαρνάς, σε μια καθηγήτρια της Ναντέρ, την Αν Κεριέν, για να παραλάβουμε τα πανό. Ο Μανουέλ οδηγεί με μεγάλη ταχύτητα για να φτάσουμε στη διαδήλωση, αποφεύγοντας τα σημεία όπου υπήρχαν αστυνομικοί. Του λέω ότι οδηγεί σαν ραλίστας και μου απαντάει «έμαθα να οδηγώ για χάρη της επανάστασης». Οι φοιτητές που είχε καλέσει το Κ22Μ είχαν δώσει ραντεβού στον Ανατολικό Σιδηροδρομικό Σταθμό, ώστε να βαδίσουν από εκεί προς την πλατεία της Δημοκρατίας. Δεν υπάρχει μαζική συμμετοχή στη γενική απεργία, αλλά παρ' όλα αυτά μια τεράστια διαδήλωση (λένε για 800.000 κόσμος, το πιθανότερο είναι πως ήμασταν κάπου μισό εκατομμύριο) ξεκινάει από την πλατεία της Δημοκρατίας κατά τις 16.00'.

Η αντίθεση με τη διαδήλωση της Πρωτομαγιάς είναι εντυπωσιακή. Ο Ντάνι είναι στην πρώτη γραμμή κι ένα πλήθος από μαύρες σημαίες ανεμίζουν ανάμεσα σε δεκάδες χιλιάδες κόσμο. Καμιά «περιφρούρηση» δεν θα μπορούσε να το αποτρέψει. Η διαδήλωση τελειώνει στη Ντανφέρ, όπου στις 17.30' τα συνδικάτα καλούν τον κόσμο να γυρίσει σπίτι του. Παρ' όλα αυτά, ένα μέρος της διαδήλωσης, που το αποτελούν κυρίως φοιτητές (κάπου 10.000 κόσμος), αρνείται να διαλυθεί και κατευθύνεται προς το πάρκο Σαμπ ντε Μαρς. Έπειτα από συζητήσεις και διαβουλεύσεις ξεκινάει για τη Σορβόννη και την καταλαμβάνει γύρω στις 10 το βράδυ. Αμέσως εκλέγεται Επιτροπή Κατάληψης.

Το δεύτερο φύλλο της «Action» μοιράζεται στους δρόμους, ενώ μέσα στη Σορβόννη η κατάληψη οργανώνεται πυρετωδώς μέχρι αργά τη νύχτα...

Μια Συντονιστική Επιτροπή των «Επιτροπών Δράσης» στις γειτονιές εγκαθίσταται στην οδό Σαρπάντ (την αποτελούν κυρίως μιλιτάντηδες της πρώην MAU). Στη Σορβόννη σχηματίζεται μια «Επιτροπή Κατάληψης», «Επιτροπές Δράσης Εργατών-Φοιτητών» και μια άλλη επιτροπή κατάληψης εγκαθίσταται στο Σενσιέ, όπου επίσης σχηματίζονται «Επιτροπές Δράσης Εργατών-Φοιτητών» (CATE) και αργότερα μια «Διεργασιακή Επιτροπή», που προέρχεται εν μέρει από την GLAT (Groupe de Liaison pour l'Action des Travailleurs, Ομάδα Συντονισμού της Δράσης των Εργαζομένων).

Τρίτη 14 Μάη. Η Σορβόννη βρίσκεται σε οργασμό, χιλιάδες δραστηριότητες και κινητοποιήσεις, όταν ξαφνικά μια κραυγή σκεπάζει την αυλή: το εργοστάσιο «Sud Aviation»⁷, κοντά στη Νάντη, με 2.000 εργαζόμενους, βρίσκεται υπό κατάληψη και οι εργάτες έχουν κλειδώσει το διευθυντή στο γραφείο του. Μεθάμε από χαρά.

Τετάρτη 15 Μάη. Καταλαμβάνεται η Σχολή Καλών Τεχνών κι αρχίζει η παραγωγή των περίφημων αφισών σε μεταξοτυπία. Το σημαντικότερο γεγονός όμως είναι η κατάληψη του Θεάτρου Οντεόν⁸. Στη Σορβόννη η «Επιτροπή Κατάληψης» εκλέγεται κάθε βράδυ, οι διάφορες επιτροπές δουλεύουν ασταμάτητα. Κυκλοφορεί η φήμη ότι παλιοί αντιστασιακοί έχουν ξεθάψει όπλα κρυμμένα από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο και τα έχουν φέρει στη Σορβόννη για την άμυνά της. Καταλαμβάνεται το

⁷Σημαντικό εργοστάσιο αεροναυπηγικής, κρατικής ιδιοκτησίας. [σ.τ.μ.]

⁸Αντίστοιχο, ας πούμε, της «Λυρικής Σκηνής», ιδρύθηκε το 1872. [σ.τ.μ.]

εργοστάσιο της Ρενό στο Κλεόν, κοντά στη Ρουέν, και κλειδώνεται ο διευθυντής του όπως έγινε στη «Sud Aviation». Οι εργάτες στέλνουν αντιπροσώπους στα εργοστάσια της Ρενό-Φλεν και Ρενό-Μπιγιανκούρ.

Το φυτίλι που άναψε στους δρόμους του Παρισιού δέκα μέρες νωρίτερα, και που δεν σταμάτησε να καίει από τότε, προκαλεί μεγάλες εκρήξεις μέσα στον κόσμο της δουλειάς, που ετοιμάζεται ν' αλλάξει τις διαστάσεις της σύγκρουσης. Βρισκόμαστε ίσως στο μεσουράνημα του Μάη, τα συναισθήματα ξεχύνονται άναρχα κι έτσι θα τα μεταφέρω εδώ.

Είναι το συναίσθημα της συμμετοχής σε μια κοινότητα, που δημιουργήθηκε πάρα πολύ γρήγορα αλλά διαποτίζεται από έντονους δεσμούς που, παραδόξως, μοιάζουν να έρχονται από κάποιο μακρινό παρελθόν· είναι το συναίσθημα ότι βυθίζεσαι σ' ένα «εμείς», που σχηματίζεται από αναρίθμητους αγνώστους, τους οποίους νιώθουμε ωστόσο πολύ κοντινούς μας ανθρώπους, κάτι σαν συνένοχους· νιώθεις πως γεννιούνται καινούργιες κοινωνικές σχέσεις, καινούργιοι φίλοι· είναι ακόμα το συναίσθημα ότι χρειάζεται να είσαι κάθε στιγμή διαθέσιμος, κάθε στιγμή να επαγρυπνείς για το μέλλον που είναι εδώ μπροστά σου και που χτίζεται χωρίς κανένα προκαθορισμένο σχήμα.

Είναι το συναίσθημα ότι μας έχει καταλάβει ένας ξέφρενος, ιλιγγιώδης ρυθμός, όπου ο ενθουσιασμός ανακατεύεται με την εξάντληση· είναι το συναίσθημα ότι αυτή τη στιγμή γράφουμε μια σελίδα Ιστορίας, ότι είμαστε πρωταγωνιστές της και παράγουμε επιτέλους απτά αποτελέσματα πάνω στην πραγματικότητα· το συναίσθημα ότι κάθε στιγμή βρισκόμαστε αντιμέτωποι με απρόβλεπτες εξελίξεις, που ξεπερνούν εκείνους που τις προξένησαν· μάλιστα, για κάποιο διάστημα είχαμε την εντύπωση πως κάθε μέρα πηγαίναμε και μακρύτερα, ότι πετυχαίναμε σε ό,τι κάναμε.

Ευτυχία κι ενθουσιασμός, χαρά γεννημένη από την ίδια τη δράση στην οποία ριχτήκαμε. Έντονος πόθος αυτό να μην τελειώσει ποτέ. Το αίσθημα ότι κάναμε συλλογικά πράγματα που έπρεπε να γίνουν και που μέχρι εκεί τη στιγμή ήταν αδιανόητα. Το συναίσθημα ότι ρίξαμε τη μηχανή «εκτός ελέγχου», ότι ξεκινήσαμε μια σειρά δράσεων και αντιδράσεων με μοναδικές κι απρόβλεπτες συνέπειες...

Πέμπτη 16 Μάη. Η απεργία εξαπλώνεται, συμμετέχουν οι σιδηροδρομικοί, οι εργαζόμενοι στο μετρό και τα ΜΜΜ... Μεγάλη διαδήλωση ξεκινάει από τα στούντιο της Γαλλικής Ραδιοτηλεόρασης (ORTF) σε διαμαρτυρία για την πολιτική που ακολουθεί στην πληροφόρηση. Οι εργάτες καταλαμβάνουν τα εργοστάσια της Ρενό-Φλεν και Ρενό-Μπιγιανκούρ, αλλά σε αυτό εδώ την κατάληψη την οργανώνει η CGT για να μπορεί να ελέγχει την κατάσταση.

Παρασκευή 17 Μάη. Μια φοιτητική πορεία κατευθύνεται προς τη Ρενό-Μπιγιανκούρ, που είχε μόλις ξεκινήσει την απεργία. Η CGT εμποδίζει τους εργάτες να συναντηθούν με τους φοιτητές για να συζητήσουν και να συμπορευτούν.

Το ίδιο βράδυ απ αριθμούν κάπου 500.000 απεργούς. Το επόμενο πρωί φτάνουν τα 2 εκατομμύρια.

Σάββατ 18 Μάη. Η Γαλλία έχει παραλύσει. Οι φοιτητές οργανώνουν βοήθεια στους απεργούς, αγοράζουν τρόφιμα απευθείας από τους παραγωγούς και τα πηγαίνουν στα εργοστάσια. Κυκλοφορεί η ιδέα της «διπλής εξουσίας»: πέρα από την συμπαραστάση και την αλληλεγγύη πρέπει να προχωρήσουμε μακρύτερα και να φέρουμε τους εργάτες σε απευθείας σχέση με τους αγρότες ώστε να δημιουργηθεί ένα παράλληλο κύκλωμα. Ο Ντάνι πηγαίνει στο Σαν Ναζέρ όπου μένει ο αδερφός του και στη συνέχεια, έχοντας πειστεί από το περιοδικό *Paris Match*, πάει στη Γερμανία για να πάρει μέρος σε μια αγωνιστική εκδήλωση.

Κυριακή 19 Μάη. Στην πρώτη γενική συνέλευση των «Επιτροπών Δράσης» στη Σορβόνη παίρνουν μέρος 148 «Επιτροπές Δράσης» και 200 αντιπρόσωποι. Ο Ντε Γκολ κάνει την περίφημη τηλεοπτική δήλωσή του περί «καρνάβαλου» (χάος, αταξία, ανακατωσούρα..).

Δευτέρα 20 Μάη. Ο Ζαν Πολ Σαρτρ μιλάει στη Σορβόνη. Η Γαλλία έχει παραλύσει, 6 εκατομμύρια οι απεργοί. Στόχος του κινήματος του Μάη είναι ο μετασχηματισμός των ποδηγετημένων απεργιών σε ζωντανές απεργίες και το πέρασμα της διαχείρισης των απεργιών στα χέρια των ίδιων των απεργών βραχυκυκλώνοντας τις συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες. Δεκάδες αυτοκίνητα με αντιπροσώπους των παριζιάνων φοιτητών φεύγουν προς διάφορες πόλεις για να πληροφορήσουν και να κινητοποιήσουν τον κόσμο κι εκεί.

Τρίτη 21 Μάη. Σταματάει η αποκομιδή των σκουπιδιών από τους δρόμους του Παρισιού, παρουσιάζεται σοβαρή έλλειψη σε κάποια προϊόντα, οι ουρές στα βενζινάδικα γίνονται ατέλειωτες.

Τετάρτη 22 Μάη. Απορρίπτεται στο κοινοβούλιο η πρόταση μομφής, που κατέθεσε η Αριστερά. Κλείνουν τα βενζινάδικα. Η κυβέρνηση παίζει το καρότο και το μαστίγιο: ανακοινώνει αμνηστία στους κρατούμενους φοιτητές ενώ την ίδια στιγμή αίρεται η «άδεια παραμονής» του Ντάνι κι έτσι δεν μπορεί να επιστρέψει στη Γαλλία. Την ίδια μέρα, αυθόρμητη διαδήλωση εναντίον αυτού του μέτρου ενώ παράλληλα απευθύνεται κάλεσμα για μεγάλη διαδήλωση για την Παρασκευή 24 του μήνα.

Πέμπτη 23 Μάη. Απαγορεύεται στους ραδιοφωνικούς σταθμούς να μεταδίδουν ειδήσεις από τις διαδηλώσεις.

Παρασκευή 24 Μάη. Η *UNEF*, η *SNE-sur*, το *K22M* και οι *CAL* καλούν σε διαδήλωση συμπαραστάσης στον Ντάνι που θα ξεκινάει από πολλά διαφορετικά σημεία, όλα στις λαϊκές συνοικίες της δεξιάς όχθης: Κλισί, Πορτ ντε Λιά, Σταλινγκράντ. Έχουμε θέσει στα κρυφά, λενινιστικά ας πούμε, ένα στόχο: να καταλάβουμε το Δημαρχείο κι αν αυτό αποδειχτεί αδύνατο, να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε το Χρηματιστήριο. Πολύς κόσμος (κάπου 50.000 διαδηλωτές), πολλοί νέοι, όχι φοιτητές, οι πορείες συναντιούνται μπροστά από τον Γκαρ ντε Λιόν, αλλά σε αυτό το σημείο η αστυνομία κλείνει το πέρασμα. Ξεκινούν πολύ βίαιες κι εκτεταμένες οδομαχίες, οι διαδηλωτές προσπαθούν να πάρουν τα όπλα των αστυνομικών. Το απόγευμα ο Ζορζ Μπ. έφτιαξε μικρές μάσκες για να προστατευτούμε από τα δακρυγόνα.

Ανακοινώνεται διάγγελμα του Ντε Γκολ για τις 8 το βράδυ (θα ανακοινώσει ένα δημοψήφισμα). Απλώνεται η φήμη ότι τα συνδικάτα θ' αρχίσουν να συμβιβάζονται, η ατμόσφαιρα είναι ηλεκτρισμένη. Καθώς αποδείχτηκε αδύνατο να καταληφθεί το Δημαρχείο, το *K22M* οδηγεί ένα κομμάτι της πορείας προς το Χρηματιστήριο, το οποίο πυρπολείται γύρω στις 10 τη νύχτα. Έπειτα, από την πλατεία της Όπερας κατευθυνόμαστε προς το Καρτιέ Λατέν, όπου ξεκινάει μια ακόμα νύχτα οδοφραγμάτων κι επιθέσεων ενάντια στις θέσεις της αστυνομίας (στο

5^ο Διαμέρισμα, κ.λπ.). Τα ραδιόφωνα δεν μεταδίδουν απευθείας ειδήσεις από τις συγκρούσεις κι αυτό προκαλεί ένα μικρό αποπροσανατολισμό στους διαδηλωτές, που οργανώνονται σε μικρές ομάδες αντάρτικου πόλης. Ακραία βία, χωρίς αμφιβολία η πιο βίαια νύχτα όλου του Μάη. Στη Λιόν σκοτώνεται ένας αστυνομικός, στο Παρίσι 800 συλλήψεις, εκατοντάδες τραυματίες...

Αργά τη νύχτα, προς το τέρμα της λεωφόρου Σεν Μισέλ ο Πιερ Γκολντμάν, γοητευμένος από το λατινοαμερικάνικο αντάρτικο και με πολλές αμφιβολίες για τις «μικροσυγκρούσεις του Μάη», με συμβουλεύει να βάζω ένα ξυράφι μέσα σε μια πατάτα για να τη μετατρέψω σε αποτελεσματικό όπλο πετώντας την.

Σάββατο 25 Μάη. Νωρίς το απόγευμα ξεκινούν διαπραγματεύσεις στην οδό Γκρενέλ ανάμεσα στην κυβέρνηση και τα συνδικάτα υπό την προεδρία του Πομπιντού.

Η ORTF κατεβαίνει σε απεργία.

Δημιουργείται η CLEOP (Comité de Liaison Etudiants Ouvriers Paysans, Συντονιστική Επιτροπή Φοιτητών Εργατών και Αγροτών). Θα προσπαθήσει να φτιάξει ένα κύκλωμα άμεσης τροφοδοσίας μεταξύ αγροτών και απεργών.

Κυριακή 26 Μάη. Συνέλευση στην Πανεπιστημιούπολη όπου το K22M κριτικάρει την UNEF.

Δευτέρα 27 Μάη. Νωρίς το πρωί υπογράφονται οι συμφωνίες στη Γκρενέλ. Το απόγευμα η λαϊκή συνέλευση στο στάδιο Σαρλετί συγκεντρώνει κάπου 50.000 κόσμο. Την ίδια μέρα ο Αλέν Ζεσμάρ παραιτείται από Γραμματέας της SNE-sur. Απλώνεται η φήμη ότι, παρά την επιρροή της CGT σε αυτό το εργοστάσιο, η συνέλευση των εργατών της Ρενό-Μπιγιανκούρ απέρριψε τις συμφωνίες της Γκρενέλ.

Τρίτη 28 Μάη. Παραιτείται ο υπουργός Παιδείας Αλέν Πειρφίτ. Αργά το απόγευμα ο Ντάνι, που στο μεταξύ έχει επιστρέψει κρυφά από τη Γερμανία, εμφανίζεται στο μεγάλο αμφιθέατρο της Σορβόνης, όπου τον υποδέχονται με ασταμάτητα χειροκροτήματα. Τον βλέπω ακόμα να κατεβαίνει από τον τελευταίο όροφο της

Σορβόννης, όπου βρισκόταν η ομάδα περιφρούρησης, μέχρι το αμφιθέατρο μαζί με τον Ζακ Ρεμί για σωματοφύλακα μαζί με τους «Κατανγκέζους»⁹, που κράδαιναν τις αλυσίδες τους για να μας ανοίξουν δρόμο φιλοβάρβαρα είν' η αλήθεια. Κατά τα μεσάνυχτα ο Ντάνι δίνει συνέντευξη Τύπου και ανακοινώνει ακόμα μια για την επόμενη μέρα στο ίδιο μέρος.

Θυμάμαι κάπως συγκεχυμένα ότι κάποιος μου ζήτησε να ψάξω κάπου κοντά στη Σορβόννη για ένα κρησφύγετο ώστε να περάσει εκεί τη νύχτα ο Ντάνι. Συναντώ τον Π. και τη φίλη του Α., καλούς συντρόφους που ζουν ακριβώς στο δρόμο όπου βρίσκεται η Σορβόννη (οδός Σεν Ζακ) και φυσικά δέχονται να τον φιλοξενήσουν. Νωρίς το πρωί ένα αυτοκίνητο μας περιμένει στην οδό Σεν Ζακ στο ύψος του πανεπιστημίου και ο Ζανέν, καβάλα σε μια μεγάλη μηχανή, μας ανοίγει το δρόμο μέχρι το διαμέρισμα των Π. και Α.

Τετάρτη 29 Μάη. Ο Ντάνι δεν εμφανίζεται στη συνέντευξη Τύπου, διότι το K22M, θέλοντας ν' αντιπαλέψει το μιντιακό μηχανισμό που ήθελε να τον κάνει «βεντέτα» («σταρ»), αποφάσισε να εμφανιστούν στη θέση του άλλοι σύντροφοι («είμαστε όλοι Ντάνι»). Ο Ντε Γκολ είναι εξαφανισμένος, κανείς δεν ξέρει που βρίσκεται. Η CGT καλεί σε μεγάλη διαδήλωση, που συγκεντρώνει εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες από τη Βασίλη ίσαμε το Σεν Λαζάρ και εκτυλίσσεται χωρίς επεισόδια.

Στις 18.25' ο Ντε Γκολ εμφανίζεται και πάλι στην κατοικία του, στο Κολομπέ.

Πέμπτη 30 Μάη. Στις 16.30' ο Στρατηγός ανακοινώνει εκλογές και διάλυση της Βουλής. Τα Ηλύσια Πεδία πλημμυρίζουν από μια ανθρωποθάλασσα που στηρίζει τον Ντε Γκολ, μιλάνε για ένα εκατομμύριο κόσμο.

Παρασκευή 31 Μάη. Ξεκινάει η εβδομάδα της Πεντηκοστής. Ανοίγουν ξανά τα βενζινάδικα ώστε να μπορέσουν επιτέλους να ξαναγυρίσουν οι Παριζιάνοι στην κανονικότητα και να φύγουν για ολιγοήμερες διακοπές.

Σάββατο 1 Ιούνη. Η UNEF είναι το μόνο συνδικάτο που καλεί σε διαδήλωση σαν απάντηση στον Ντε Γκολ. Κάπου 30.000 διαδηλωτές πηγαίνουν από το Μονπαρνάς

⁹Οι «Κατανγκέζοι» ήταν νέοι και νέες που έρχονται από τα παρισινά προάστια κι είχαν εγκατασταθεί στη Σορβόννη βάζοντας τις πολεμικές τέχνες τους στην υπηρεσία της Επιτροπής Κατάληψης. Πήραν αυτό το όνομα επειδή σύμφωνα με κάποιες φήμες ορισμένοι από αυτούς είχαν πολεμήσει σαν μισθοφόροι στην Κατάνγκα.

στο Οστερλίτζ μέσα από το Καρτιέ Λατέν φωνάζοντας: «Εκλογές ίσον παγίδα για μαλάκες». Οι αναμνήσεις μου είναι συγκεχυμένες. Ο Ντάνι είναι να εμφανιστεί στη διαδήλωση που θα κατέβαινε από την οδό Σεν Ζακ. Είμαστε στη Σορβόνη και βγαίνουμε για να γλιστρήσουμε μέσα στον κόσμο. Περπατάμε για λίγη ώρα κι έπειτα ανεβαίνουμε ανάποδα για να πλησιάσουμε το διαμέρισμα των Π. και Α. όταν ξαφνικά πέφτουμε πάνω στην περιφρούρηση της FER, που μας κλείνει το δρόμο. Τους ζητάμε να μας αφήσουν να περάσουμε, αλλά κάνουν τους κουφούς μέχρι τη στιγμή που ο λαμπερτιστής ηγέτης Σαρλ Μπεργκ τους βάζει τις φωνές: «Καλά, δεν βλέπετε πως είναι ο ...! Αφήστε τους να περάσουν ρε μαλάκες!». Χωρίς να διαμαρτυρηθούν για το βρισίδι, οι μιλιτάντηδες υπακούουν σαν ένας άνθρωπος και μας ανοίγουν το δρόμο για να περάσουμε.

Κυριακή 2 Ιούνη. Γενική συνέλευση των Επιτροπών Δράσης στη Σορβόνη. Ο συντονισμός τους έχει πέσει στα χέρια της JRC και η συνέλευση πάει κατά διαόλου. Η UJC-ML, το K22M και το «Κίνημα Υποστήριξης των Λαϊκών Αγώνων» (μαοϊκοί) μαζεύονται στην Καλών Τεχνών, όπου σχηματίζουν τη «Διαρκή Επιτροπή Αγώνα», που θα συντονίσει τις δράσεις προς το εργοστάσιο της Ρενό-Φλεν έξω από το Παρίσι.

Δευτέρα 3, Τρίτη 4, Τετάρτη 5 και Πέμπτη 6 Ιούνη. Ο κόσμος επιστρέφει σιγά-σιγά στη δουλειά. Οι απεργίες στο μετρό, τους σιδηρόδρομους και τα ταχυδρομεία σταματούν την Πέμπτη 6 του μήνα. Με την αποκατάσταση των μαζικών μεταφορών, οι απεργιακές φρουρές πνέουν τα λοίσθια. Την ίδια μέρα η Ρενό-Φλεν καταλαμβάνεται από την αστυνομία.

Παρασκευή 7 Ιούνη. Οι θύλακες εργατικής αντίστασης μειώνονται, ενώ ξεσπούν τρομερά βίαιες συγκρούσεις ανάμεσα στην αστυνομία και τους εργάτες της Ρενό-Φλεν. Το K22M αποφασίζει ότι μετά το σαββατοκύριακο, δηλαδή τη Δευτέρα 10 Ιούνη, πρέπει να δώσει τα πάντα για να βοηθήσει τους απεργούς της Φλεν. Οι οδομαχίες απλώνονται σ' ολόκληρη την περιοχή.

Σάββατο 8 Ιούνη. Οι σύντροφοι του K22M φεύγουν με αυτοκίνητα από το Παρίσι για τη Φλεν ώστε να συναντηθούν με τους εργάτες και να προετοιμάσουν την αντίσταση της Δευτέρας.

Κυριακή 9 Ιούνη. Το σύνθημα που κυριαρχεί είναι να πάμε στη Φλεν με κάθε δυνατό μέσον. Το απόγευμα φεύγουμε από την Καλών Τεχνών με το αμάξι του Πιέρ Μπ. Για να συναντήσουμε τους υπόλοιπους συντρόφους, που στο μεταξύ κατάφεραν να γκρεμίσουν τα αστυνομικά φράγματα στους δρόμους. Συναντιόμαστε με τους εργάτες της Ρενό, συζητάμε την κατάσταση κι αργότερα πέφτουμε να κοιμηθούμε για λίγες ώρες στους διαδρόμους των σπιτιών τους.

Δευτέρα 10 Ιούνη. Ξύπνημα τα χαράματα. Το ραντεβού είναι για το προαύλιο των γραφείων της *CFDT*, που βρίσκεται στον οικισμό «Les Mureaux» κοντά στη Φλεν. Εκεί βρίσκουμε καμιά εκατοστή αγωνιστές της τοπικής *CFDT* (Σερζ Ζουλί, Μανουέλ Καστέλ, κ.ά.). Ξάφνου, στις 6 τα ξημερώματα βλέπουμε πίσω από τα κάγκελα του προαυλίου τα CRS να κραδαίνουν τα ρόπαλά τους σα λυσσασμένοι. Φοβόμαστε για το χειρότερο. Από «τύχη», έπειτα από λίγο έρχονται οι χωροφύλακες, μπαίνουν ανάμεσα στα CRS και σ' εμάς, κι έπειτα μας ανεβάζουν στις κλούβες τους για να μας οδηγήσουν σε μια μεγάλη αλάνα, όπου αρχίζουν να ψάχνουν τις ταυτότητές μας (δεν θυμάμαι αν ήταν μέσα στην περίμετρο του εργοστασίου).

Βάζουν χωριστά τους ξένους και μας οδηγούν στα μπουντρούμια του υπουργείου Δικαιοσύνης στο Παρίσι. Δεν ξέρω πόσο καιρό μείναμε εκεί κρατούμενοι. Ο Καστέλ μου λέει πως ο Αλέν Τουρέν θα δηλώσει πως είχε έρθει στη Φλεν για να κάνει μια κοινωνιολογική έρευνα. Αυτό μου δίνει την ιδέα να ζητήσω να πιστοποιήσει το ίδιο για μένα ο Ρομπέρ Παζέ, ο διευθυντής του Εργαστηρίου της Σορβόνης όπου εργαζόμουν.

Μου φέρνουν μια απόφαση απέλασης από τη γαλλική επικράτεια, την οποία έχουν μετατρέψει σε κατ' οίκον περιορισμό στην επαρχία της Κορέζ επειδή είμαι πολιτικός πρόσφυγας. Απ' ό,τι φαίνεται οι αστυνομικοί τα είχαν ψιλοχαμένα εκείνες τις μέρες, διότι με αφήνουν ελεύθερο και μου λένε απλώς να παρουσιαστώ μέσα σε 24 ώρες στην Αστυνομική Διεύθυνση της Τουλ, που είναι η πρωτεύουσα της Κορέζ. [Μια άλλη εξήγηση είναι ότι μου άφηναν έτσι ανοιχτή την πόρτα για να φύγω από τη Γαλλία (ένας πονοκέφαλος λιγότερος γι' αυτούς), ή για να περάσω στην παρανομία (ώστε να με δέσουν χειρότερα στο μέλλον...)].

Από την Τουλ πηγαίνω στη διπλανή πόλη, Μπριβ-λα-Γκαγιάρντ, όπου με φιλοξενούν σύντροφοι αριστεριστές. Πρέπει να παρουσιάζομαι στο αστυνομικό

τμήμα καθημερινά, αλλά έπειτα από μια βδομάδα μου έστειλαν την εξής ειδοποίηση: «Επειδή γνωρίζουμε ότι συναντήσατε ομάδες νεαρών αριστεριστών, σας προειδοποιούμε ότι δεν θέλουμε οδοφράγματα στην πόλη μας και ότι γι' αυτό το λόγο σας απαγορεύουμε να πηγαίνετε σε πόλεις άνω των ... κατοίκων» (δεν θυμάμαι ακριβώς το νούμερο, αλλά ήταν πολύ μικρό). Ένα ζευγάρι καθηγητών του PSU με φιλοξενεί στο διαμέρισμά τους στο Δημοτικό σχολείο του Λισάκ, ένα πολύ μικρό χωριό με ελάχιστους κατοίκους. Καταφέρνω να τα βγάλω πέρα, διότι ο Ρομπέρ Παζέ δεν έλυσε το συμβόλαιό μου με το εργαστήριο. Το καλοκαίρι με επισκέπτονται οι παριζιάνοι φίλοι μου και καταφέρνω να κάνω στα κρυφά μερικές σύντομες επισκέψεις στην πρωτεύουσα.

Τα μέτρα εναντίον μου, για τα οποία δεν μπορώ να κάνω τίποτα αφού είναι διοικητικού χαρακτήρα, ανακαλούνται στο τέλος του χρόνου χάρη στις προσπάθειες του Παζέ, που το ζητούσε από τον πρόεδρο του πανεπιστημίου (Μισέλ Αγιό), ο οποίος είχε στο μεταξύ μετατεθεί στο γραφείο του νέου υπουργού Παιδείας, Εντγκάρ Φορ. Τα Χριστούγεννα επιστρέφω σπίτι μου... αλλά για μένα ο Μάης τέλειωσε ξαφνικά στις 10 Ιούνη, δυο μέρες πριν διαλυθούν η JCR, το K22M, κ.ά, κι έξι μέρες πριν η αστυνομία ξαναπάρει τον έλεγχο της Σορβόνης.

Τρίτη 11 Ιούνη. Βίαιες συγκρούσεις στο Παρίσι. Δυο εργάτες της Πεζό σκοτώνονται στο Μονμπελιάρ.

Τετάρτη 12 Ιούνη. Διάλυση 11 οργανώσεων της άκρας Αριστεράς.

Πέμπτη 13 Ιούνη. Η Επιτροπή Κατάληψης της Σορβόνης αποφασίζει να διώξει τους «Κατανγκέζους», οι οποίοι φεύγουν τα χαράματα της Παρασκευής.

Παρασκευή 14 Ιούνη. Η αστυνομία εκκενώνει το Θέατρο Οντεόν.

Σάββατο 15 Ιούνη. Δίνεται αμνηστία σε 50 μέλη του OAS, μεταξύ των οποίων και ο στρατηγός Σαλάν.¹⁰

100 OAS (Organisation armée secrète, Οργάνωση μυστικός στρατός) ήταν μια ακροδεξιά παραστρατιωτική ομάδα, που ιδρύθηκε το 1961 κι έκανε αίσχη (βασανιστήρια, δολοφονίες, εκρήξεις βομβών, τρομοκρατία) στη διάρκεια του απελευθερωτικού πολέμου της Αλγερίας (1954-1962). Ο Ραούλ Σαλάν (1899-1984) ήταν ο επιφανέστερος ηγέτης της. [σ.τ.μ.]

Περίπου 5.000 κόσμος συγκεντρώνεται στην κηδεία του μαοϊκού φοιτητή Ζιλ Τοτέν, που σκοτώθηκε στα 17 του χρόνια κατά τις συγκρούσεις στη Φλεν.

Κυριακή 16 Ιούνη. Η αστυνομία «καθαρίζει» τη Σορβόννη και σβήνει όλα τα γκράφιτις.

Κυριακή 23 Ιούνη. Πρώτος γύρος των προεδρικών εκλογών.

Πέμπτη 27 Ιούνη. Η αστυνομία εκκενώνει τη Σχολή Καλών Τεχνών.

Κυριακή 30 Ιούνη. Δεύτερος γύρος των εκλογών. Συντριπτική πλειοψηφία των γκολιστών του *UDR*.

12 Ιούλη. Τέλος της απεργίας στην *ORTF*.